

ty, tak i na našem vlastním přístupu. Na tom, zda budeme schopni promítnout do zahraničně politických koncepcí své specifické a národní zájmy a zda budeme schopni tyto zájmy v rámci reálných možností a s politickým zaměřením uskutečňovat. Myslím, že i v tomto směru dává

nám kniha J. Šedivého pochopit mnohé. Závěrem znovu opakují, že jde o práci, která by zvláště dnes měla být majetkem každého, kdo chce pochopit naše současné postavení a naše současné možnosti.

VÁCLAV KOTYK

ODVAHA V POLITICE

J. F. Kennedy, *Profily odvahy*, Orbis, Praha 1968, 206 str.

S osobností presidenta Kennedyho se československý čtenář mohl v uplynulých letech seznámit v řadě knih, které v češtině nebo slovenštině vyšly o jeho životě a politice, zvláště pak ale o jeho smrti, která jako memento zůstává v dějinách amerického lidu jako jeden z mála nevyřešených případů, poskvrnivších čest a slávu této země. Ediční čin nakladatelství Orbis však je poněkud jiného druhu — poprvé a v nebvale vysokém nákladu 53 000 výtisků dává československému čtenáři do rukou knihu, kterou napsal sám J. F. Kennedy.

Tato kniha sehrála v životě Kennedyho významnou roli a stala se vedle jeho politických projevů, shrnutých později do publikace *The Strategy of Peace*, jeho osobním krédem. Nebývá totiž v moderních dějinách pravidlem, aby veřejně činní politikové psali historické úvahy, jejichž mravní poslání by se potom snažili uplatňovat i ve vlastním politickém životě, i když ne vždy se zdarem. V tomto směru Kennedy činil výjimku. Kniha vzbudila nebváloou pozornost, když se objevila na trhu, a v roce 1957 byl její autor poctěn Pulitzerovou cenou za nejlepší biografickou knihu roku. A přece nejde o práci, která by ve vyčerpávajícím pohledu líčila osobnosti americké minulosti — jde spíše o epizody ze života osmi senátorů, kteří v různých okamžicích a dobách americké historie „v pravou chvíli pochopili, co se má vykonat, a vykonali to“, jak napsal v úvodním slově k pamětnímu vydání v roce 1964 autorův bratr Robert (str. 10).

Hlavním motivem celé knihy byl zájem Johna F. Kennedyho o „problém politické odvahy čelící nátlaku voličstva“ a „jak se tento problém odráží v životě dřívějších státníků“ (str. 13). Osobní odvaha politiků se střetává s nátlaky z mnoha stran. Nátlak voličů se projevuje různými shromážděními, tiskem, osobními dopisy a případnými kampaněmi, zdůrazňujícími předností místních a státních zájmů před zájmy celoamerickými (Unie). Nátlak vyvíjí

vlastní politická strana, prosazující své zájmy, které mohou být v konkrétním případě v rozporu se svědomím individuálního politika. Právě tak jsou nátlakem jeho vlastní úvahy, týkající se konfliktu svědomí a osobní politické kariéry, popularity ve veřejnosti a případně i životní existence. Jak je z knihy patrné, musel mnohdy člen amerického Kongresu (ale i jiných institucí politického systému), zvláště v 18. a 19. století, prokázat odvahu i mravní sílu, chtěl-li obstát před svým svědomím. Tehdy společenský i územní rozvoj Spojených států vyžadoval — i vzhledem k ústavnímu postupu — mnohem větší ohledy senátorů a členů Sněmovny reprezentantů na zájmy svých voličů a států, které ve Washingtonu zastupovali, než ve století 20. Připomeňme jenom problém vztahů Severu a Jihu a otázku otroctví.

Kennedy se snaží ukázat osobní odvahu jako princip, bez ohledu na to, zda ten či onen, jehož „odvahu“ líčí, měl pravdu či nikoli. Není proto důležité zabývat se hodnocením vybraných příběhů z amerického Kongresu a historicky je posuzovat. Myslím, že význam Kennedyho knihy je především v těch principech a myšlenkách, kterými k veřejnosti promlouvá, a to ne jenom k veřejnosti americké. Mají totiž i obecnější platnost. V jeho práci je vylíčena především odvaha v oblasti politiky. „Nemiluje-li politik ani veřejné blaho, ani sebe sama, nebo je-li jeho sebeláska tak malá, že se uspokojí pozlátkem úřadu, pak špatně slouží zájmům lidu. A naopak tehdy, je-li úcta k sobě samému tak velká, že vyžaduje, aby nastoupil cestu odvahy a svědomí, tehdy z toho mají všichni prospěch.“ (Str. 164.) Když autor hledá v závěru smysl odvahy, dochází též k vlastní definici demokracie. Podle něho „skutečná demokracie, živá, vzrnáající se a inspirující, věří v lid, že lid nejen jednoduše zvolí takové muže, kteří budou obratně a věrně zastávat jeho názory, ale že rovněž zvolí takové muže, kteří se budou řídit rozvázným úsudkem,

věří, že lid nezavrhne ty, jejichž oddanost k zásadám je veda k nepopulárnímu postupu, ale že odmění odvahu, bude respektovat čest a nakonec uzná, co je správné. ... Demokracie, která se nemůže vykázat žádným Georgem Norrisem (senátor z Nebrasky, který v roce 1917 hlasoval v rozporu s veřejným míněním USA proti vyzbrojování obchodních lodí, přepadávaných německými ponorkami — pozn. K. K.), ani žádným pomníkem individuálního svědomí v moři lidové správy, není hodna nést toto jméno“. (Str. 167.)

Obecnější platnost než jenom v oblasti vlastní politické funkce má Kennedyho přístup k odvaze jako principu, založenému na mravní síle. Nevidí tuto odvahu jenom v mezích situací, jak se často líčí v románech, filmech, válečných historiích a podobně, ale v každodenním životě. „Odvaha žít je často méně dramatickou podívanou než odvaha projevovaná v posledním okamžiku života. Ale je neméně velkolepou směsí triumfu a tragédie. Muž koná to, co musí vykonat, navzdory tomu, jakým důsledkům vydá svou osobu, navzdory překážkám, nebezpečím a nátlakům — to je základ vši lidské morálky. ... Odvaha je příležitost, s níž se dříve nebo později všichni setkáváme. Politická činnost nás jen přivádí do arény, v níž se vystavujeme jednomu druhu zkoušek odvahy. Ať se setkáváme s výzvou k odvaze v kterékoli oblasti života, ať to znamená jakoukoli obět, ztrátu přátel, majetku, spokojenosti, ba i úcty našich druhů — musíme se — uposlechneme-li svého svědomí — každý sám rozhodnout, jakou cestou se dát... Odvahu

musí každý z nás hledat ve svém nitru.“ (Str. 168.) To jsou Kennedyho závěrečná slova, k nimž je možno jenom dodat, že on sám tuto odvahu nosil ve svém srdci a vědom si jí, odhodlal se přes varování k cestě Dallasem 22. listopadu 1963.

Ale bylo by chybou, na což ve velmi dobře napsaném doslovu upozorňuje dr. Irena Dubská, sledovat a vidět Kennedyho knihu u nás dnes pouze v kontextu s jeho životem a tragédií. To, co chtěl autor zdůraznit, je v plném souladu i se suažením, jehož jsme v této zemi všichni součástí od historického ledna 1968. Bylo by si jen přát, aby se i v této zemi politikové zamýšleli nad odvahou, která by vedla jejich činy v souladu s lidskou morálkou, s opravdovými zájmy lidu této země.

Kennedyho kniha je též zajímavým pohledem na historii Kongresu Spojených států amerických. I když, jak již bylo řečeno, není vlastní historickou prací, přec jenom dává svými příběhy možnost porovnat postavení senátorů a členů Sněmovny reprezentantů v americkém politickém systému, jejich vazbu a mnohdy závislost na institucích jednotlivých států v historickém průřezu. Myslím, že je nutno ocenit práci redakce, která českému čtenáři zpřístupnila toto poznání úsvětlivkami, které mu umožní uvědomit si právě řadu historických souvislostí z dějin amerického zákonodárství. Rozhodně je nutno tento ediční čin nakladatelství uvítat a přát si, aby nezůstal v plánech našich nakladatelství osamocen, a my tak poznali a přiblížili si mentalitu a myšlení politiků i ostatních zemí.

K. KRÁTKÝ

HOŘKÁ SKLIZEŇ

Sami H a d a w i, *Bitter Harvest*, Palestine 1914—67, The New World Press, New York 1967, 355 str., 8 mapek.

Autor knihy, palestinský Arab narozený v Jeruzalémě, pracoval několik let jako expert pro palestinskou otázku v OSN a v letech 1959—65 zastával funkci ředitele arabského informačního střediska v texaském Dallasu. Svoji práci o Palestině 1914—1967, rozdělenou do 16 kapitol, dokládá bohatým dokumentačním materiálem.

V prvních dvou kapitolách se autor snaží proniknout do historického pozadí dnešní Palestiny, popisuje ji demograficky, geograficky a především analyzuje arabsko-židovské vztahy jak v období stře-

dověké arabské nadvlády, tak i za otomanské okupace. Dále se zaměřuje na problematiku konečného územního vyřešení arabského poloostrova v 1. světové válce. Mezi nejzajímavější dokumenty, které zde autor uvádí, jistě patří i dosud málo známá „dohoda“ mezi Chaimem Weizmannem, hlavou nově vytvořené židovské organizace, a emírem Feisalem z roku 1919.

Třetí kapitola, nazvaná „Palestina a Židé“, pojednává o nejožehavějších a prakticky nejsubjektivnější vykládaných otázkách, zda totiž dnešní Židé jsou potomci